

Sygn. akt IV CSK 638/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 8 lipca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Hanna Kamińska

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia Filmowców Polskich w Warszawie
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej
o ustalenie ewentualnie o ukształtowanie treści umowy,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 8 lipca 2011 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 9 czerwca 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Stowarzyszenie Filmowców Polskich w Warszawie wniosło o: 1) ustalenie, że nie istnieje jego obowiązek zawarcia z pozwaną Spółdzielnią Mieszkaniową w P. umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2006r. Nr 90, poz. 631, ze zm., dalej: „Pr. aut.”) na warunkach wskazanych w postanowieniu Komisji Prawa Autorskiego z dnia 6 maja 2009 r. sygn. akt DP.WPA. 024/285/08/PD, to jest z określeniem wysokości wynagrodzenia za korzystanie z reprezentowanych przez Stowarzyszenie Filmowców Polskich praw autorskich i praw pokrewnych jako 1,6% wpływów netto uzyskiwanych przez pozwaną z tytułu reemisji kablowej, które nie obejmują opłat instalacyjnych i przyłączeniowych; 2) ustalenie, że nie doszło do ukształtowania umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 prawa autorskiego, pomiędzy powodem a pozwaną, na skutek wydania przez Komisję Prawa Autorskiego w dniu 6 maja 2009 r. postanowienia w sprawie sygn. Akt /.../, ewentualnie wniosło o rozstrzygnięcie pomiędzy powodem a pozwaną Spółdzielnią sporu związanego z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 prawa autorskiego, poprzez orzeczenie, że umowa winna mieć wskazane przez powoda brzmienie, w tym stawkę wynagrodzenia z tytułu korzystania przez pozwaną z reprezentowanych przez powoda praw autorskich i praw pokrewnych w wysokości 2,2% wpływów netto uzyskiwanych przez pozwaną z tytułu reemisji kablowej, które nie obejmują opłat instalacyjnych i przyłączeniowych.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa stwierdzając, że Komisja Prawa Autorskiego przyjęła w postanowieniu z dnia 6 maja 2009 r. odpowiednie stawki wynagrodzenia.

Wyrokiem z dnia 25 lutego 2010 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

W wyniku apelacji strony powodowej Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 9 czerwca 2010 r. uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji w części oddalającej żądanie ewentualne o ukształtowanie treści umowy oraz orzekającej o kosztach procesu i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego

rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego, a w pozostałej części oddalił apelację.

Sądy ustaliły między innymi, że strona powodowa jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi reprezentującą prawa reżyserów utworów audiowizualnych oraz prawa autorskie producentów audiowizualnych, działającą w oparciu o odpowiednie zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki, a pozwana Spółdzielnia jest operatorem telewizji kablowej. Między stronami powstał spór dotyczący warunków zawarcia umowy wskazanej w art. 21¹ ust. Pr. aut., a ponieważ negocjacje nie dały rezultatu strona pozwana wystąpiła do Komisji Prawa Autorskiego z wnioskiem o wszczęcie postępowania polubownego w przedmiocie rozstrzygnięcia sporu między stronami związanego z zawarciem umowy obejmującej zgodę na reemisję utworów audiowizualnych oraz wideogramów zawartych w utworach audiowizualnych, do których majątkowe prawa autorskie i prawa pokrewne przysługują producentom utworów audiowizualnych.

Postanowieniem z dnia 6 maja 2009 r. Komisja Prawa Autorskiego orzekła, że Stowarzyszenie Filmowców Polskich jest organizacją „właściwą” w rozumieniu art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. do zawarcia z Spółdzielnią Mieszkaniową umowy, o której stanowi powyższy przepis oraz że łączne wynagrodzenie Stowarzyszenia Filmowców Polskich z tytułu zawarcia tej umowy powinno być ustalone w wysokości 1,6% wpływów netto uzyskiwanych przez Spółdzielnię Mieszkaniową z tytułu reemisji kablowej, które nie obejmują opłat instalacyjnych i przyłączeniowych. Żadna ze stron nie zgodziła się z tym orzeczeniem: strona pozwana wniosła w czerwcu 2009 r. pozew przeciwko stronie powodowej kwestionując orzeczenie Komisji, a strona powodowa wniosła pozew w rozpoznawanej sprawie.

Sądy oby instancji stwierdziły, że strona powodowa nie ma interesu prawnego w zgłoszeniu na podstawie art. 189 k.p.c. pierwszych dwóch żądań, określonych jako powództwo główne, gdyż ze względu na charakter orzeczenia Komisji Prawa Autorskiego przewidzianego w art. 108 ust. 5 Pr. aut., orzeczenie Komisji z dnia 6 maja 2009 r. upadło z chwilą wniesienia przez strony powództw do

sądu dotyczących zawarcia umowy przewidzianej w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. Sąd Apelacyjny stwierdził ponadto, że żadna ze stron nie kwestionuje konieczności zawarcia umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut., strona powodowa nie podniosła, by zachodziły jakiegokolwiek szczególne okoliczności uzasadniające, zgodnie z art. 106 ust. 2, odmowę wyrażenia zgody na korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań, niesporne jest również, że strona powodowa jest organizacją „właściwą” do zawarcia umowy. Spór między stronami sprowadza się jedynie do określenia wysokości stawki wynagrodzenia należnego za reemisję, a takiego sporu nie da się, zdaniem Sądu, rozstrzygnąć w drodze powództwa o ustalenie (negatywne) stosunku prawnego lub prawa, a jedynie w drodze powództwa o ukształtowanie stosunku prawnego między stronami.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w części oddalającej apelację w odniesieniu do powództwa głównego o ustalenie, strona powodowa w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzuciła naruszenie art. 106 ust. 2 w zw. z art. 108 ust. 5 i ust. 7 Pr. aut. przez niezastosowanie art. 106 ust. 2 do oceny zasadności żądania głównego oraz naruszenie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 106 ust. 2 w zw. z art. 108 ust. 5 i ust. 7 Pr. aut. przez niewłaściwe zastosowanie art. 189 k.p.c. do oceny żądania głównego, ewentualnie też naruszenie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 108 ust. 5 i ust. 7 Pr. aut. przez błędne przyjęcie, że powód nie posiada interesu prawnego we wniesieniu powództwa o ustalenie po wydaniu orzeczenia przez Komisję Prawa Autorskiego oraz naruszenie art. 21¹ ust. 1 i 2 w zw. z art. 106 ust. 2 w zw. z art. 108 ust. 5 i 7 Pr. aut. w zw. z art. 64 k.p.c. (prawdopodobnie chodzi o art. 64 k.c.) przez błędną wykładnię i przyjęcie, że z przepisów tych wynika dla organizacji zbiorowego zarządzania roszczenie o ukształtowanie stosunku prawnego lub roszczenie o stwierdzenie obowiązku operatora kablowego do złożenia oznaczonego oświadczenia woli.

W ramach drugiej podstawy zarzuciła naruszenie art. 233 § 1 w zw. z art. 227, w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 382 k.p.c. przez zaniechanie dokonania ustaleń faktycznych i wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału w przedmiocie wysokości wynagrodzenia przysługującego powodowi.

Wnosiła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 13 lipca 2010 r. III CZP 1/10 (OSNC 2011/1/1), z przewidzianego w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. obowiązku uzyskania przez operatorów sieci kablowych licencji umownej na reemisję w sieci kablowej utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wynika dla takich operatorów obowiązek zawarcia odpowiedniej umowy z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania. Obowiązki temu odpowiada obowiązek organizacji zbiorowego zarządzania zawarcia umowy licencyjnej, chyba że jej zawarciu sprzeciwiają się ważne powody (art. 106 ust. 2 Pr. aut.). Spory, które mogą powstać między stronami na tle wskazanego wyżej obowiązku zawarcia określonej umowy, rozstrzyga Komisja Prawa Autorskiego (art. 108 ust. 5), stosując odpowiednio przepisy k.p.c. o postępowaniu przed sądem polubownym (art. 108 ust. 7), a strona niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji, może w terminie 14 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia wnieść powództwo do właściwego sądu okręgowego. O tym, jakie powództwo przysługuje stronie decyduje przedmiot sporu i przedmiot roszczenia.

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy (porównaj między innymi wyrok z dnia 3 stycznia 2007 r. IV CSK 303/06, niepubl. oraz uchwały z dnia 6 grudnia 2007 r. III CZP 107/07, OSP 2008/11/127 i wskazana wyżej uchwała siedmiu sędziów z dnia 13 lipca 2010 r.), spory, o których mowa w art. 108 ust. 5 Pr. aut. to zarówno spory co do samego obowiązku zawarcia umowy między organizacją zbiorowego zarządzania a operatorem kablowym, a więc spory o to, czy w danych okolicznościach istnieje obowiązek zawarcia umowy przewidzianej w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut., czy określona organizacja zbiorowego zarządzania jest organizacją „właściwą” w rozumieniu tego przepisu, czy istnieją „ważne powody”, uzasadniające w świetle art. 106 ust. 2 Pr. aut. odmowę zawarcia umowy przez organizację zbiorowego zarządzania itp. Inna kategoria sporów powstaje wtedy, gdy operator i organizacja zbiorowego zarządzania wyrażają gotowość zawarcia umowy, ale nie

mogą uzgodnić jej warunków (treści), np. wynagrodzenia. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w powołanej na wstępie uchwale siedmiu sędziów z dnia 13 lipca 2010 r., jest to także „spór związany z zawarciem umowy”, w rozumieniu art. 108 ust. 5 Pr. aut., który rozstrzyga Komisja Prawa Autorskiego, a dopiero po wyczerpaniu postępowania przed Komisją, otwiera się droga sądowa, przewidziana w art. 108 ust. 7 Pr. aut., przy czym zakres postępowania sądowego jest taki sam, jak postępowania przed Komisją. Rodzaj roszczenia, jakie przysługuje w postępowaniu wszczętym na podstawie art. 108 ust. 7 Pr. aut., zależy od tego, jaki był przedmiot sporu w postępowaniu przed Komisją oraz jaki interes strony ma być zaspokojony orzeczeniem sądowym.

W rozpoznawanej sprawie nie ulega wątpliwości, że spór między stronami dotyczy tylko treści (warunków) umowy, jaka ma być zawarta na podstawie art. 21¹ ust. 1 Pr. aut., a konkretnie wynagrodzenia jakie obowiązana będzie płacić strona pozwana stronie powodowej za korzystanie z utworów w formie reemisji kablowej. Świadczą o tym jednoznacznie stanowiska stron zarówno w postępowaniu przed Komisją Prawa Autorskiego oraz treść orzeczenia tej Komisji, jak i treść roszczenia głównego i ewentualnego zgłoszonego przez stronę powodową przed Sądem. W szczególności, wbrew sugestiom strony powodowej zawartym w skardze kasacyjnej, spór nie dotyczy kwestii, czy istnieją „ważne powody” uzasadniające odmowę organizacji zbiorowego zarządzania zawarcia umowy, o której mowa w art. 106 ust. 2 i art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. ani nieistnienia obowiązku zawarcia przez nią umowy ze względu na występujące ważne powody. Strona powodowa bowiem nie odmówiła zawarcia umowy ze względu na ważne powody, o których mowa w art. 106 ust. 2 Pr. aut., przeciwnie: gotowa była zawrzeć taką umowę, jednak na określonych przez siebie warunkach co do wysokości wynagrodzenia. Taki spór jest typowym sporem o treść (warunki) umowy przewidzianej w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut., a nie sporem o nieistnienie obowiązku zawarcia umowy z ważnych powodów. Z tych względów bezprzedmiotowe są zarzuty kasacyjne dotyczące naruszenia art. 106 ust. 2 w zw. z art. 108 ust. 5 i 7 Pr. aut. Nie ma też podstaw do rozważań, jakie roszczenie przysługuje stronie twierdzącej, że istnieją ważne powody do odmowy zawarcia umowy, w rozumieniu art. 106 ust. 2 Pr. aut.

Nie ulega też wątpliwości, że trafne jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, iż w sytuacji, gdy spór między organizacją zbiorowego zarządzania a operatorem kablowym dotyczy tylko wysokości wynagrodzenia za korzystanie z utworów w formie reemisji kablowej, a więc warunków (treści) umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut., stronie wytaczającej powództwo na podstawie art. 108 ust. 7 Pr. aut. nie przysługuje roszczenie przewidziane w art. 189 k.p.c. o ustalenie nieistnienia obowiązku zawarcia umowy na warunkach co do wysokości wynagrodzenia, określonych w orzeczeniu Komisji Prawa Autorskiego, o którym mowa w art. 108 ust. 5 Pr. aut. Pomijając bowiem to, że z chwilą wytoczenia takiego powództwa orzeczenie Komisji traci moc, a więc oczywiście nie istnieje, obowiązek zawarcia umowy na określonych w nim warunkach, a tym samym brak interesu prawnego do formułowania tego rodzaju roszczenia, najistotniejsze jest to, że roszczenie o ustalenie nieistnienia obowiązku zawarcia umowy na określonych co do wysokości wynagrodzenia warunkach nie może usunąć sporu poddanego pod rozstrzygnięcie Sądu, jeżeli sporem tym jest spór o wysokość wynagrodzenia. Uwzględnienie takiego powództwa wyłączy jedynie obowiązek zawarcia umowy z ustaleniem wynagrodzenia w ściśle określonej wysokości i nie rozstrzygnie sporu stron co do tego, w jakiej wysokości ma być ustalone w umowie wynagrodzenie. Nie odpowiada to treści ani ratio legis przepisów art. 108 ust. 5 i 7 Pr. aut., w świetle których Komisja, a następnie sąd ma „rozstrzygać spory związane z zawarciem umowy”, w tym spory o warunki (treść) umowy przewidzianej w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w powołanej wyżej uchwale siedmiu sędziów z dnia 13 lipca 2010 r., żądanie zmierzające do rozstrzygnięcia takiego sporu o treść umowy jest niewątpliwie- w ramach klasycznego trójpodziału powództw na powództwa o zasądzenie świadczenia, o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa i o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa- powództwem o ukształtowanie stosunku prawnego. Powództwo takie dopuszczalne jest tylko na podstawie upoważnienia ustawowego, które może być zawarte zarówno w przepisach prawa materialnego, jak i procesowego. Jak wskazał Sąd Najwyższy w powyższej uchwale, przepisem dopuszczającym powództwo o ukształtowanie stosunku prawnego w zakresie sporów związanych z zawarciem

umowy przewidzianej w art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. jest art. 108 ust. 7 w zw. z ust. 5 i art. 21¹ ust. 2 Pr. aut. wyrażający normę prawa materialnego, zgodnie z którą sąd, w sytuacji przewidzianej w tym przepisie, jest uprawniony do rozstrzygania sporów pomiędzy operatorami sieci kablowych i właściwymi organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w przedmiocie treści umowy.

Z tych wszystkich względów bezzasadne są także zarzuty kasacyjne naruszenia art. 189 k.p.c. w zw. z art. 108 ust. 5 i 7 Pr. aut. i art. 64 k.c., a nieskuteczne zarzuty oparte na drugiej podstawie kasacyjnej, co w konsekwencji prowadziło do oddalenia skargi (art. 398¹⁴ k.p.c.).